

УКРАЇНА

(19) UA (11) 38491 (13) U
(51) МПК (2006)
G06G 7/00МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ПАТЕНТУ
НА КОРИСНУ МОДЕЛЬвидається під
відповідальність
власника
патенту

(54) ПРИСТРІЙ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ НЕЙРОНА

1

(21) u200810096

(22) 04.08.2008

(24) 12.01.2009

(46) 12.01.2009, Бюл.№ 1, 2009 р.

(72) МАРТИНЮК ТЕТЯНА БОРИСІВНА, UA, КУ-
ПЕРШТЕЙН ЛЕОНІД МИХАЙЛОВИЧ, UA, МОРОЗ
ІРИНА ВІТАЛІВНА, UA, ЧЕЧЕЛЬНИЦЬКИЙ ОЛЕГ
ІВАНОВИЧ, UA(73) ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ, UA(57) Пристрій для моделювання нейрона, який
містить n блоків зміни синаптичних ваг, перші і
другі входи яких є інформаційними входами при-
строю, суматор, перші n входів якого з'єднані від-
повідно з виходами n блоків зміни синаптичних
ваг, який **відрізняється** тим, що в нього введено

2

комутатор і елемент НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ, при-
чому установний вхід пристрою з'єднаний з відпо-
відним входом n блоків зміни синаптичних ваг, вхід
порога, адресний і перший керуючий входи при-
строю з'єднані з відповідними входами суматора,
перший і другий виходи суматора з'єднані з інфор-
маційними входами комутатора, другий вихід
суматора з'єднаний також з першим входом еле-
мента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ, вихід якого з'єднаний
з керуючим входом комутатора, вихід якого є ін-
формаційним виходом результату пристрою, вихід
ознаки нуля суматора є виходом сигналу "Кінець"
пристрою, другий і третій керуючі входи пристрою
з'єднані з відповідними входами елемента НЕРІВ-
НОЗНАЧНОСТІ.

Корисна модель відноситься до області біоніки
та обчислювальної техніки і може бути використа-
на в якості елемента нейроподібних мереж для
моделювання біологічних процесів у пристроях
оброблення, аналізу і розпізнавання образів, а
також в якості елемента паралельних обчислюва-
льних структур для вирішення задач цифрового
оброблення сигналів, систем алгебраїчних рів-
нянь, крайових задач теорії поля.

Відомий пристрій для моделювання нейрона
[а.с. СРСР 767788, кл. G06G7/60, 1980р., Бюл.
№39], який містить n блоків зміни синаптичних ваг,
перші входи яких є входами пристрою, а виходи
з'єднані з n входами суматора, перший цифровий
інтегратор, вихід другого цифрового інтегратора
підключений до перших входів третього і четверто-
го цифрових інтеграторів, перші входи другого і
п'ятого цифрових інтеграторів з'єднані з першим
керуючим входом пристрою, другі входи n блоків
зміни синаптичних ваг, третього, четвертого і п'я-
того цифрових інтеграторів і перший вхід першого
цифрового інтегратора підключені до других керу-
ючих входів пристрою відповідно, вихід третього
цифрового інтегратора є виходом пристрою, вихо-
ди четвертого і п'ятого цифрових інтеграторів під-
ключені до $(n+1)$ -го і $(n+2)$ -го входів суматора від-
повідно, вихід якого з'єднаний з третім входом
другого цифрового інтегратора, четвертий вхід
якого підключений до виходу першого цифрового

інтегратора, другий вхід якого з'єднаний з виходом
третього цифрового інтегратора, другий вхід дру-
гого цифрового інтегратора підключений до керу-
ючого входу запису пристрою.

Недоліком даного пристрою є його недостатня
швидкодія через невідповідний рівень паралелізму
оброблення у суматорі.

Найбільш близьким за технічною суттю є при-
стрій для моделювання нейрона [а.с. СРСР
№1479944, кл. С06С7/60, 1989р., Бюл. 18], який
містить n блоків зміни синаптичних ваг, перші і
другі входи яких є інформаційними входами при-
строю, а треті є установними, суматор, перші n
входів якого з'єднані відповідно з виходами n бло-
ків зміни синаптичних ваг, перший і другий регіст-
ри, перший і другий елементи І та логічний блок,
при цьому вихід першого регістра з'єднаний з $(n+1)$
входом суматора, а вхід – через перший вхід пер-
шого елемента І підключений до виходу суматора,
який зв'язаний через перший вхід другого еlemen-
та І з входом другого регістра і першим входом
логічного блока, до другого входу якого підключе-
ний вихід другого регістра.

Недоліком даного пристрою є його обмежені
функціональні можливості через відсутність моде-
лювання у режимі формального нейрона з ліній-
ною функцією активації.

В основу корисної моделі поставлена задача
створення пристрою для моделювання нейрона, в

(13) U

(11) 38491

(19) UA

якому введення нових вузлів та зв'язків дозволяє розширити його функціональні можливості за рахунок реалізації режиму формального нейрона з лінійною функцією активації.

Поставлена задача досягається тим, що у пристрій для моделювання нейрона, який містить n блоків зміни синаптичних ваг, перші і другі входи яких є інформаційними входами пристрою, суматор, перші n входів якого з'єднані відповідно з виходами n блоків зміни синаптичних ваг, введено комутатор і елемент НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ, причому установний вхід пристрою з'єднаний з відповідним входом n блоків зміни синаптичних ваг, вхід порогу, адресний і перший керуючий входи пристрою з'єднані з відповідними входами суматора, перший і другий виходи суматора з'єднані з інформаційними входами комутатора, другий вихід суматора з'єднаний також з першим входом елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ, вихід якого з'єднаний з керуючим входом комутатора, вихід якого є інформаційним виходом результату пристрою, вихід ознаки нуля суматора є виходом сигналу "Кінець" пристрою, другий і третій керуючі входи пристрою з'єднані з відповідними входами елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ.

На Фіг.1 приведено структурну схему пристрою;

на Фіг.2 - структурну схему блока зміни синаптичних ваг;

на Фіг.3 - структурну схему суматора.

Пристрій для моделювання нейрона (Фіг.1) містить дві групи інформаційних входів $1_1, \dots, 1_n$ і $2_1, \dots, 2_n$ пристрою, n блоків $3_1, \dots, 3_n$ зміни синаптичних ваг, установний вхід 4 і керуючі входи 5, 6 пристрою, суматор 7, елемент НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8, комутатор 9, інформаційний вихід 10 суматора 7, вхід 11 порогу, керуючий вхід 12, вихід 13 сигналу "Кінець", вихід 14 результату і вихід 15 результуючого сигналу суматора 7, адресний вхід 16 пристрою. Групи інформаційних входів $1_1, \dots, 1_n$ і $2_1, \dots, 2_n$, пристрою підключені відповідно до першого і другого входів блоків $3_1, \dots, 3_n$, зміни синаптичних ваг, третій вхід яких з'єднаний відповідно з установним входом 4 пристрою.

Група виходів $17_1, \dots, 17_n$ блоків $3_1, \dots, 3_n$ зміни синаптичних ваг підключена до n входів суматора 7, вихід ознаки нуля якого з'єднаний з виходом 13 сигналу "Кінець" пристрою. Перший інформаційний вхід комутатора 9 з'єднаний з виходом 10 суматора 7, його керуючий вхід з'єднаний з виходом елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8, входи якого з'єднані з виходом 15 результуючого сигналу суматора 7 і керуючими входами 5 і 6 пристрою. Адресний вхід 16 пристрою з'єднаний з відповідним входом суматора 7, вихід 15 результуючого сигналу якого з'єднаний з другим інформаційним входом комутатора 9. Вхід 11 порогу і керуючий вхід 12 пристрою з'єднані з відповідними входами суматора 7, а інформаційний вихід комутатора 9 є виходом 14 результату пристрою.

Кожний блок 3_i , $i = \overline{1, n}$, зміни синаптичних ваг (Фіг.2) містить помножувальний елемент 18, перший вхід якого з'єднаний з інформаційним входом 1_i пристрою, а його вихід є виходом 17_i відповідно блока 3_i зміни синаптичних ваг, мультиплексор

19, перший вхід якого з'єднаний з інформаційним входом 2_i пристрою, а другий вхід з'єднаний з прямим виходом D-тригера 20. D-вхід D-тригера 20 з'єднаний з установним входом 4 пристрою і з адресним входом мультиплексора 19, інформаційний вихід якого з'єднаний з другим входом помножувального елемента 18.

Суматор 7 (Фіг.3) містить $(n+1)$ комірок 21, причому i -та комірка містить мультиплексор 22, регістр 23, суматор-віднімач 24, суматор 25, D-тригер 26, мініматор 27, два регістри 28, 29, комутатор 30. Перший інформаційний вхід мультиплексора 22 з'єднаний з входом 17_i i -ої комірки 21, керуючий вхід з'єднаний з адресним входом 16 пристрою, а його вихід підключено до входу 31 регістра 23, у якого вихід з'єднаний з прямим входом 32 суматора-віднімача 24 та інформаційним входом 33 мініматора 27. Вихід регістра 29 з'єднаний з інформаційним входом комутатора 30 та інверсним входом 34 суматора-віднімача 24, вихід 35 якого з'єднаний з другим інформаційним входом мультиплексора 22, а вихід 36 знака суматора-віднімача 24 з'єднаний зі знаковим входом 37 мініматора 27 і D-входом D-тригера 26, інверсний вихід якого з'єднаний з керуючим входом комутатора 30. Вихід комутатора 30 підключено до виходу 38 i -ої комірки 21, крім того, інформаційний вхід 39 мініматора 27 i -ої комірки 21 з'єднаний з виходом 40 $(i-1)$ -ої комірки 21, вхід 41 суматора 25 i -ої комірки 21 з'єднаний з виходом 42 $(i-1)$ -ої комірки 21, а вхід 43 підключено до виходу 38 $(i+1)$ -ої комірки 21.

В i -й комірку 21 вхід регістра 29 підключено до входу 44 цієї комірки 21, вихід 45 мініматора 27 з'єднаний з входом регістра 28 цієї комірки, інформаційний вихід якого є виходом 40 i -ої комірки 21, а його вихід знака є виходом 46 i -ої комірки 21, який з'єднаний зі знаковим входом 47 мініматора 27 $(i+1)$ -ої комірки 21, вихід 45 мініматора 27 n -ої комірки 21 підключений до входів 44 всіх $(n-1)$ молодших комірок 21. Перша комірка 21 не містить мініматор 27 та регістр 28, вихід її регістра 23 є виходом 40 першої комірки 21, вихід 36 знака суматора-віднімача 24 є її виходом 46, а вхід 41 суматора 25 з'єднаний з виходом комутатора 30 цієї ж комірки 21. Остання n -а комірка 21 містить регістр 48, вхід якого з'єднаний з виходом суматора 25 цієї комірки 21, а його вихід є інформаційним виходом 10 суматора 7 і з'єднаний також з входом 43 суматора 25 цієї ж комірки 21. Вихід 45 мініматора 27 n -ої комірки 21 з'єднаний з входом регістра 29 цієї комірки, а його вихід ознаки нуля з'єднаний з виходом 13 ознаки нуля суматора 7.

Старша $(n+1)$ -а комірка 21 містить мультиплексор 22, регістр 23, суматор-віднімач 24, комутатор 30, елемент АБО 49 і елемент І 50. Перший інформаційний вхід мультиплексора 22 $(n+1)$ -ї комірки 21 з'єднаний з входом 11 порогу пристрою, його керуючий вхід з'єднаний з адресним входом 16 пристрою, вихід 42 $(n-1)$ -ї комірки 21 з'єднаний з інформаційним входом комутатора 30 $(n+1)$ -ї комірки, а його керуючий вхід з'єднаний з виходом елемента І 50, перший вхід якого з'єднаний з керуючим входом 12 пристрою, а другий вхід - з інверсним виходом D-тригера 26 цієї комірки. Вихід

комутатора 30 (n+1)-ої комірки 21 з'єднаний з інверсним входом 34 суматора-віднімача 24 цієї комірки, вихід 36 знака якого з'єднаний з першим входом елемента АБО 49, а вихід 51 ознаки нуля - з другим входом елемента АБО 49, вихід якого з'єднаний з D-входом D-тригера 26 (n+1)-ої комірки 21, прямий вихід якого є виходом 15 результуючого сигналу суматора 7. Вихід мультиплексора 22 (n+1)-ої комірки 21 підключено до входу 31 регістра 23 цієї комірки, у якого вихід з'єднаний з прямим входом 32 суматора-віднімача 24 цієї комірки, вихід 35 якого з'єднаний з другим інформаційним входом мультиплексора 22 цієї комірки.

Пристрій для моделювання нейрона (Фіг.1) працює таким чином.

Для настроювання пристрою на функціонування у режимі формального нейрона з пороговою функцією активації необхідно через установний вхід 4 пристрою на відповідні входи n блоків Z_1, \dots, Z_n зміни синаптичних ваг подати нульовий сигнал, на керуючі входи 5 і 12 пристрою подати одиничні сигнали відповідно, на керуючий вхід 6 - нульовий сигнал, а на вхід 11 порогу - початкове значення порогу Θ . Іншими словами, на керуючі входи 4, 5, 6 і 12 подається код операції 0101 (табл.1). Після цього пристрій готовий до прийому двійкових кодів вхідних сигналів x_1, \dots, x_n і значення синаптичних ваг $\gamma_1, \dots, \gamma_n$, які поступають відповідно на групи інформаційних входів $1_1, \dots, 1_n$, і $2_1, \dots, 2_n$, пристрою.

Таблиця 1

Режим	Керуючі входи			
	4	5	6	12
Формальний нейрон з пороговою функцією активації	0	1	0	1
Формальний нейрон з лінійною функцією активації	0	1	1	1
Формувач скалярного добутку векторів	0	0	0	0
Цифровий інтегратор	1	0	0	0

У n блоках Z_1, \dots, Z_n , зміни синаптичних ваг виконується формування зважених вхідних сигналів вигляду

$$a_i = x_i \cdot \gamma_i, i = \overline{1, n}, \quad (1)$$

які з групи виходів $17_1, \dots, 17_n$ подаються на відповідні входи суматора 7 паралельно. В суматорі 7 відбувається формування часткових сум S_j та їх підсумовування у вигляді

$$S_k = \sum_{j=1}^k S_j, \quad (2)$$

Одночасно у суматорі 7 часткові суми S_j порівнюються з порогом Θ і формується значення поточного порогу на j-му етапі оброблення вигляду

$$\Delta_j = \Delta_{j-1} - S_j, j = \overline{1, N}, \quad (3)$$

де $\Delta_0 = \Theta$; N - кількість етапів оброблення.

При цьому, якщо $\Delta_j > 0$, то на виході 15 результуючого сигналу суматора 7 буде незмінним нульовий сигнал ($Y=0$). Якщо $\Delta_j \leq 0$, то на виході 15 результуючого сигналу суматора 7 сформується одиничний сигнал ($Y=1$) і порогове оброблення припиняється.

При пороговій функції активації на входи елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 подаються такі сигнали: з входів 5 і 6 подаються відповідно сигнали 1 і 0 (табл.1), а також результуючий сигнал Y з виходу 15 суматора 7. На виході елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 формується одиничний сигнал, оскільки сигнали на входах 5 і 6 не співпадають, отже комутатор 9 на виході 14 буде видавати результуючий сигнал Y з виходу 15 суматора 7.

Таким чином, при цьому режимі роботи на кожному j-му етапі пристрій реалізує функцію:

$$Y = \text{sign}(\Theta - \sum_{i=1}^n x_i \cdot \gamma_i) \quad (4)$$

що відповідає роботі формального нейрона з пороговою функцією активації.

Для налаштування на режим формального нейрона з лінійною функцією активації вигляду

$$Y = \begin{cases} S, \text{ якщо } \Theta - S \leq 0, \\ 0, \text{ якщо } \Theta - S > 0, \end{cases} \quad (5)$$

на керуючі входи 5, 6, 12 пристрою необхідно подати одиничні сигнали, на установний вхід 4 - нульовий сигнал, а на вхід 11 порогу - початкове значення порогу Θ . Іншими словами, на керуючі входи 4, 5, 6 і 12 подається код операції 0111 (табл.1). В результаті на два відповідні входи елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 подаються одиничні сигнали, при цьому, якщо на виході 15 суматора 7 формується нульовий результуючий сигнал Y, який подається на вхід елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8, то на вихід 14 комутатора 9 проходить сигнал Y, у іншому випадку величина остаточної суми S. У першому випадку на виході елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 формується одиничний сигнал дозволу, який подається на керуючий вхід комутатора 9, у другому випадку - нульовий.

В суматорі 7 формування і підсумовування часткових сум S_j продовжується доти, доки не сформується одиничний сигнал на виході ознаки нуля суматора 7, що спричинить появу одиничного сигналу на виході 13 сигналу "Кінець" пристрою. У цьому випадку на керуючому вході комутатора 9 вже сформовано відповідний сигнал дозволу з виходу елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 і через комутатор 9 на інформаційний вихід 14 результату пристрою подається або результуючий сигнал Y вигляду (4) з виходу 15 суматора 7, або результат S підсумовування вигляду

$$S = \sum_{j=1}^N S_j = \sum_{i=1}^n x_i \cdot \gamma_i \quad (6)$$

з виходу 10 суматора 7.

У режимі формувача скалярного добутку векторів операцію (6) можна реалізувати окремо, якщо в якості компонент одного вектора взяти вхідні

сигнали x_1, \dots, x_n , які поступають на групу інформаційних входів $1_1, \dots, 1_n$ пристрою, а в якості компонент другого вектора - значення синаптичних ваг y_1, \dots, y_n , які поступають на групу інформаційних входів $2_1, \dots, 2_n$ пристрою. При цьому на установили вхід 4 і керуючі входи 5, 6 і 12 пристрою подаються нульові потенціали, тобто код даної операції 0000 (табл.1), а на вхід 11 порогу також подається нульовий потенціал. В блоках $3_1, \dots, 3_n$ зміни синаптичних ваг формуються добуток вигляду (1), які з групи виходів $17_1, \dots, 17_n$ блоків $3_1, \dots, 3_n$ зміни синаптичних ваг подаються на відповідні входи суматора 7 паралельно. Після цього в суматорі 7 виконується формування і підсумовування часткових сум S_j цих добутоків за формулою (2), поки не з'явиться одиничний сигнал на виході ознаки нуля суматора 7, а отже, на виході 13 сигналу "Кінець" пристрою. Тоді сформована остаточна сума S (6), яка є скалярним добутком компонент x_i і y_i вхідних векторів, подається з виходу 10 суматора 7 через комутатор 9 на інформаційний вихід 14 результату пристрою, оскільки на всі входи елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 з керуючих входів 5, 6 пристрою надходять нульові сигнали і відповідно нульовий сигнал з виходу 15 суматора 7. А це свідчить про те, що на виході елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 буде сформований нульовий сигнал дозволу для комутатора 9.

При налаштуванні на роботу у режимі цифрового інтегратора пристрій працює як суматор вхідних сигналів x_1, \dots, x_n , які подаються на групу інформаційних входів $1_1, \dots, 1_n$ пристрою, у вигляді:

$$S' = \sum_{i=1}^n x_i \quad (7)$$

У цьому випадку на установний вхід 4 пристрою подається одиничний сигнал, який задає значення синаптичних ваг y_1, \dots, y_n рівними одиниці, на керуючі входи 5, 6 і 12 пристрою подаються нульові потенціали відповідно, тобто код даної операції 1000 (табл.1), а на вхід 11 порогу подається нульовий потенціал. В суматорі 7 формується за N етапів оброблення сума S' часткових сум S_j вигляду:

$$S' = \sum_{j=1}^N S_j \quad (8)$$

яка після появи одиничного сигналу на виході ознаки нуля суматора 7, а отже, на виході 13 сигналу "Кінець" пристрою, подається з виходу 10 суматора 7 через комутатор 9 на інформаційний вихід 14 результату пристрою. В цьому режимі сигнал дозволу на виході елемента НЕРІВНОЗНАЧНОСТІ 8 формується аналогічно, як у режимі скалярного добутку векторів.

На початку роботи i -го блока 3_i зміни синаптичних ваг (Фіг.2) здійснюють його налаштування на необхідний режим функціонування.

При налаштуванні пристрою на режими формального нейрона і формувача скалярного добутку векторів на установний вхід 4 пристрою подається нульовий потенціал (табл.1). Це дозволяє проходження значення синаптичної ваги y_i , через мультиплексор 19, оскільки на його адресний вхід подається значення нуля, що означає дозвіл для

проходження сигналу з входу 2_i на вихід мультиплексора 19, при цьому D-тригер 20 встановлюється у нульовий стан. Отже, блок 3_i готовий до прийому двійкового коду вхідного сигналу x_i і значення синаптичної ваги y_i , які поступають відповідно на інформаційні входи 1_i і 2_i пристрою. Значення синаптичної ваги y_i з виходу мультиплексора 19 надходить на вхід помножувального елемента 18, в якому воно перемножується зі значенням вхідного сигналу x_i , тобто формується добуток зваженого вхідного сигналу a_i вигляду (1), який знімається з виходу 17_i блока 3_i зміни синаптичних ваг.

При налаштуванні пристрою на режим цифрового інтегратора на установний вхід 4 пристрою подається одиничний потенціал (табл.1). Блок 3_i готовий до прийому двійкового коду вхідного сигналу x_i , який подається на інформаційний вхід 1_i пристрою. Одиничний сигнал з установного входу 4 пристрою подається на D-вхід D-тригера 20 і встановлює його в одиничний стан. Одночасно одиничний сигнал на установному вході 4 пристрою забороняє проходження значення синаптичної ваги y_i через мультиплексор 19 і дозволяє проходження на його вихід одиничного сигналу з виходу D-тригера 20. Через мультиплексор 19 одиничний сигнал надходить на другий вхід помножувального елемента 18, в якому він перемножується зі значенням вхідного сигналу x_i . Отриманий результат вигляду x_i , знімається з виходу 17_i блока 3_i зміни синаптичних ваг.

Суть роботи суматора 7 (Фіг.3) полягає в тому, що порогове оброблення n чисел зводиться до обчислення і підсумовування N часткових сум S_j де N - кількість різноманітних вхідних величин a_i порівняння цих сум з порогом Θ і формування підсумкового сигналу вигляду:

$$Y = \begin{cases} 1, \text{ якщо } S = \sum_{i=1}^n a_i = \sum_{j=1}^N S_j = \sum_{j=1}^N q_j d_j \geq \Theta \\ 0 \text{ у протилежному випадку,} \end{cases} \quad (9)$$

де Y - результуючий сигнал пристрою, q_j - загальна значуща частина доданків (мінімальний елемент) j -го етапу, d_j - кратність загальної частини q_j на j -му етапі, Θ - значення порогу оброблення, j - етап оброблення.

Процес підсумовування у суматорі 7 має такий вигляд.

Спочатку визначається загальна значуща частина q_j всіх доданків на j -му етапі, тобто:

$$q_j = \min \{ a_{i,j-1} \}_{i=1}^n, j = \overline{1, N} \quad (10)$$

де $a_{i,0}$ - i -й доданок на вході суматора 7, і перевіряється умова:

$$q_j = 0. \quad (11)$$

Якщо умова (11) виконується, то процес підсумовування припиняється. У протилежному випадку виділяється різницевою зріз A_j , тобто сукупність величин різниці всіх доданків j -го етапу з їхньою загальною частиною q_j , тобто:

$$A_j = \{ a_{i,j} \}_{i=1}^n = \{ a_{i,j-1} - q_j \}_{i=1}^n, \quad (12)$$

В подальшому отриманий різницевою зріз A_j є вхідною множиною доданків для наступного $(j+1)$ -го етапу.

Далі формується часткова сума S_j як кратне загальної частини q_j , де кратність d_j визначається кількістю додатних доданків j -го етапу:

$$S_j = q_j d_j. \quad (13)$$

Після цього відбувається підсумовування часткових сум S_j за формулою (2).

Після сформування часткової суми S_1 за формулою (13) на першому етапі формується різниця між заданим порогом Θ та частковою сумою S_1 отриманою на цьому етапі, тобто:

$$\Delta_1 = \Theta - S_1, \quad (14)$$

перевіряється умова

$$\Delta_1 \leq 0 \quad (15)$$

і в разі її виконання формується одиничний результуючий сигнал Y пристрою і порогове оброблення припиняється. В протилежному випадку процес порогового оброблення продовжується і в подальшому поточна різниця Δ_{j-1} , є поточним значенням порогу на наступному j -му етапі оброблення згідно з формулою (3).

На j -му етапі перевіряється умова

$$\Delta_j \leq 0. \quad (16)$$

Процес порогового оброблення повторюється до виконання умови (16) або до визначення нульової величини q_j (11). Виконання умови (11) свідчить про закінчення підсумовування і про формування остаточного результату S підсумовування вигляду (6).

Отже, суматор 7 (Фіг.3) працює таким чином.

На вхід 17_i i -ої комірки 21 надходить i -й операнд $a_{i,0}$ з групи операндів, кількість яких n . Запис операндів в комірки 21 виконується паралельно за наявності одиничного сигналу на адресному вході 16 пристрою. Через мультиплексор 22 i -й операнд $a_{i,0}$ надходить на вхід 31 реєстра 23 i -ої комірки 21. Одночасно на вхід 11 порогу подають зовнішній поріг Θ , який через мультиплексор 22 $(n+1)$ -ої комірки 21 надходить по входу 31 в реєстр 23 цієї комірки. Після цього виконується послідовне виділення загальної (мінімальної значущої) частини двох операндів - $(i-1)$ -го та i -го - мініматором 27 і запис результату в реєстр 28 i -ої комірки 21. Згідно з виразом (10) ця операція виконується послідовно, починаючи з другої комірки 21. Кінцевий результат q_1 , виділення загальної частини всіх n операндів на першому етапі формується в n -ій комірці 21 і з виходу 45 мініматора 27 цієї комірки 21 записується в реєстри 29 всіх n комірок 21 паралельно по входу 44.

Після цього в i -ій комірці відбувається порівняння в суматорі-віднімачі 24 i -го операнда $a_{i,0}$, що надходить з реєстра 23 на його прямий вхід 32, та загальної частини q_1 всіх операндів, що надходить з реєстра 29 на його інверсний вхід 34. Порівняння відбувається в процесі віднімання від величини операнда загальної частини всіх величин операндів згідно з виразом (12) і ця різниця записується з виходу 35 суматора-віднімача 24 через мультиплексор 22 в реєстр 23 по його входу 31 за наявності нульового сигналу на адресному вході 16 пристрою. При цьому на виході 36 знака суматора-віднімача 24 формується знак різниці. Перед початком роботи реєстри 23, 28, 29, 48 і тригер 26 всіх комірок 21 занулені.

При відсутності одиничного сигналу знака від'ємного результату одиничний сигнал з інверсного виходу D-тригера 26 подається на керуючий вхід комутатора 30 і дозволяє проходження в i -ій комірці через комутатор 30 загальної частини q_1 операндів з реєстра 29 в суматор 25 $(i-1)$ -ої комірки 21, де відбувається накопичування загальної частини операндів. У випадку, якщо на виході 36 знака суматора-віднімача 24 i -ої комірки 21 з'явиться одиничний сигнал знака від'ємного результату, то наявність нульового сигналу на інверсному виході D-тригера 26, а отже, на керуючому вході комутатора 30 заборонить надходження загальної частини q_1 операндів на даному етапі оброблення через комутатор 30 на вхід суматора 25 $(i-1)$ -ої комірки 21.

В суматорі 25 кожної комірки 21 відбувається послідовне підсумовування загальних частин q_1 групи з n операндів, а в результаті на виході суматора 25 $(n-1)$ -ої комірки 21, тобто на виході 42 цієї комірки формується часткова сума 5, операндів згідно з виразом (13). Після цього відбувається порівняння в суматорі-віднімачі 24 $(n+1)$ -ї комірки 21 зовнішнього порогу Θ , що надходить по його прямому входу 32 з реєстра 23, та часткової суми S_1 , що надходить по його інверсному входу 34 з виходу комутатора 30. На першому етапі оброблення з інверсного виходу D-тригера 26 $(n+1)$ -ої комірки 21 на керуючий вхід комутатора 30 подається одиничний сигнал дозволу, оскільки на початку роботи пристрою D-тригер 26 всіх $(n+1)$ комірок 21 суматора 6 встановлено у нульовий стан одиничним сигналом на вході 7 скидання пристрою, а на керуючому вході 12 пристрою, а також, на одному з входів елемента I 50 присутній одиничний сигнал (табл.1). Порівняння відбувається в процесі віднімання у першому циклі від зовнішнього порогу Θ часткової суми S_1 згідно з виразом (14). Різниця Δ_1 записується з виходу 35 суматора-віднімача 24 $(n+1)$ -ої комірки 21 через мультиплексор 22 у реєстр 23 по його входу 31.

Сигнали з виходу 36 знака і виходу 51 ознаки нуля суматора-відніманя 24 $(n+1)$ -ої комірки 21 подаються через елемент АБО 49 на D-вхід D-тригера 26 $(n+1)$ -ої комірки 21. При цьому при наявності одиничного сигналу на одному з виходів: виході 36 знака або виході 51 ознаки нуля суматора-віднімача 24 нульовий сигнал з інверсного виходу D-тригера 26, проходячи через елемент I 50, заборонить подачу величини S_j в наступному циклі оброблення через комутатор 30 на інверсний вхід 34 суматора-віднімача 24 $(n+1)$ -ї комірки 21, що свідчить про закінчення порогового оброблення пристрою. На прямому виході D-тригера 26 $(n+1)$ -ої комірки 21 у цьому випадку присутній одиничний сигнал, який формує одиничний сигнал Y на виході 15 результуючого сигналу $(n+1)$ -ої комірки 21 і навпаки, при відсутності одиничного сигналу на обох виходах: виході 36 знака і виході 51 ознаки нуля суматора-віднімача 24 $(n+1)$ -ої комірки 21 нульовий сигнал подається з виходу елемента АБО 49 на D-вхід D-тригера 26 цієї комірки, з інверсного виходу якого одиничний сигнал, проходячи через елемент I 50, дозволяє подачу через комутатор 30 часткової суми S_j з виходу 42 $(n-1)$ -ої комірки 21 на

інверсний вхід 34 суматора-віднімача 24 (n+1)-ої комірки 21.

В n-й комірки 21 в суматорі 25 наприкінці кожного етапу оброблення виконується накопичення часткових сум S_j за виразом (2) та їх запам'ятовування у регістрі 48 цієї комірки. Так виконується перший етап підсумовування і порогового оброблення.

В подальшому процес підсумовування виконується аналогічно першому етапу оброблення згідно з формулами (10)-(13). Процес підсумовування припиняється тоді, коли загальна значуща частина q_j всіх поточних доданків на j-му етапі дорівнює нулю за виразом (11), тобто присутній одиничний сигнал на виході ознаки нуля мініматора 27 n-ої

комірки 21, а отже на виході 13 n-ої комірки 21. При виконанні умови (11) після виконання N етапів оброблення на виході регістра 48 n-ої комірки 21, тобто на інформаційному виході 10 суматора 7 формується остаточна сума S вигляду (6). Процес порогового оброблення буде продовжуватись, доки не буде виконуватись умова (16), а при її невиконанні - доки не буде виконуватись умова (11) При виконанні умови (16) на виході 15 результуючого сигналу суматора 7 формується одиничний сигнал.

У табл.2 наведено приклад формування суми чисел масиву {13, 8, 3, 11}, часткових сум S_j , поточного порогу Δ_j , результуючого сигналу Y та накопиченої суми S.

Таблиця 2

Різницеві зрізи A_j	A_0	A_1	A_2	A_3	A_4	A_5
Елементи a_{ij} зрізів						
a_{1j}	13	10	5	2	0	0
a_{2j}	8	5	0	-	-	-
a_{3j}	3	0	-	-	-	-
a_{4j}	11	8	3	0	-	-
Етапи оброблення	0	1	2	3	4	5
Найменше число q_j	0	3	5	3	2	0
Часткова сума S_j	0	$3 \times 4 = 12$	$5 \times 3 = 15$	$3 \times 2 = 6$	$2 \times 1 = 2$	0
Поточний поріг Δ_j	30	$30 - 12 = 18$	$18 - 15 = 3$	$3 - 6 = -3$	-3	-3
Результуючий сигнал Y	0	0	0	1	1	1
Накопичення часткових сум S_j	0	12	$12 + 15 = 27$	$27 + 6 = 33$	$33 + 2 = 35$	35

Особливістю порогового оброблення масиву чисел за методом різницевих зрізів є природний паралелізм і нефіксоване (нестале) значення часу оброблення. Це значення залежить від кількості елементів на вході і кількості однакових елементів у масиві. Тому кількість етапів формування остаточної суми S можна визначити за формулою:

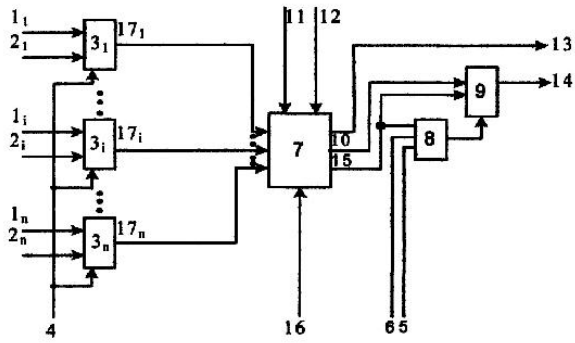
$$N = n - \sum_{r=1}^R (m_r - 1) \quad (17)$$

де n - розмірність вхідного масиву чисел; R - кількість груп з кількістю m_r однакових чисел; m_r , R - випадкові величини.

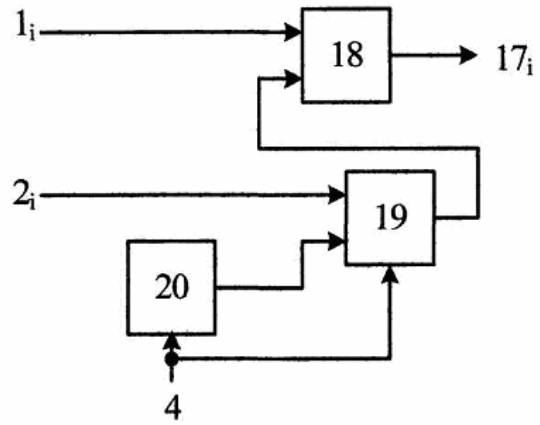
Разом з тим, з аналізу даних, наведених у табл.2, видно, що за певних умов результат поро-

гового оброблення, а саме, одиничний результуючий сигнал Y, формується раніше, ніж накопичується остаточна сума S чисел, які представляють собою зважені вхідні сигнали.

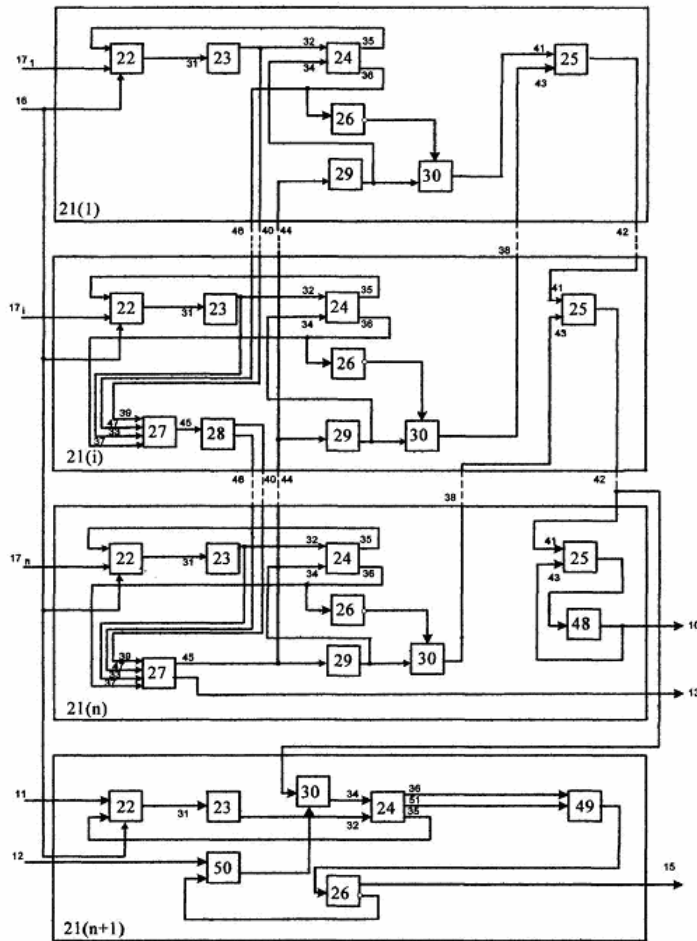
Отже, принцип роботи пристрою для моделювання нейрона наближається до роботи біологічного нейрона, час спрацювання якого залежить від порогу оброблення, кількості вхідних сигналів і закону їх розподілу у вхідному масиві. Крім того, пристрій за рахунок моделювання формального нейрона як з пороговою, так і з лінійною функціями активації значно розширює свої функціональні можливості.

Фиг. 1

Фиг. 2

Фиг. 3